

**Надія Чир,
Ірина Єрко,
Роман Качаровський**

Перспективи розвитку туристичної інфраструктури Камінь-Каширського району Волинської області

Досліджено питання туристичної привабливості Камінь-Каширського району Волинської області. Проаналізовано дослідження публікацій українських науковців у питанні розвитку туристичної інфраструктури. Охарактеризовано суспільно-географічне положення адміністративного району. Здійснено системний аналіз наявного природно-ресурсного потенціалу та історико-культурної спадщини. Проаналізовано можливості функціонування та розвитку туристичної інфраструктури Камінь-Каширського району як одного з основних елементів підвищення туристичної привабливості. Досліджено сучасний стан розвитку елементів туристичної інфраструктури адміністративного району, що включають заклади розміщення, харчування, дозвілля та побутового обслуговування, транспортної інфраструктури, зв'язку та інформаційного забезпечення. Визначено основні проблеми структурних елементів туристичної інфраструктури, а також запропоновано можливі шляхи їх вирішення. Визначено першочергові заходи оптимізації туристичної інфраструктури району. Зроблено висновки щодо проблем та перспектив розвитку туристичної інфраструктури Камінь-Каширського району.

Ключові слова: туризм, туристична привабливість території, туристична інфраструктура, Камінь-Каширський район, Волинська область, елементи туристичної інфраструктури.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для кожної людини поняття туризму визначається різними умовами комфорту. Одні прагнуть до комфортабельного відпочинку в готелях

(із вишуканою кухнею та мінімальним фізичним навантаженням), інші бажають активного відпочинку (в наметах – біля вогню). Саме туристична інфраструктура покликана виконувати та забезпечувати усі сервісні функції, при цьому необхідно враховувати вимоги комфортності до різних видів туризму (готелі, кемпінги, ресторани, кафе, закусочні, заклади культури, спортивні споруди тощо) [2].

Світові тенденції функціонування туристичної галузі торкнулися як України, так і Волинської області зокрема. В умовах децентралізації влади стає актуальним стимулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери окремих територій. Прикладом цього може бути дослідження сучасного стану функціонування туристичної інфраструктури як основного вектору розвитку туристичної галузі в регіональній господарській системі Камінь-Каширського району Волинської області, що дасть змогу вирішити низку соціальних проблем та підвищити інвестиційну привабливість території.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження стану туристичної інфраструктури знаходимо у працях українських науковців О. Бейдика, С. Кузика, Я. Олійника та ін. Особливості розвитку окремих елементів туристичної інфраструктури Волинської області проаналізовано у монографії Л. Черчик, О. Міщенко, І. Єрко [5]. Суспільно-географічне дослідження туристської інфраструктури Волині було здійснено І. Єрко та Я. Олійником [3]. Оцінку туристичної інфраструктури по окремих адміністративно-територіальних одиницях Волинської області проведено З. Карпюк, Н. Чир, Р. Качаровським, О. Антипюк, Л. Колошко [4].

Мета та завдання дослідження. Метою наукового дослідження є аналіз сучасного стану туристичної інфраструктури Камінь-Каширського району Волинської області, визначення рівня її розвитку та ролі у формуванні основних засад економічного розвитку району та розробка шляхів її подальшого розвитку.

Методика й методологія дослідження. У процесі дослідження використано комплексний підхід для оцінки туристично-рекреаційного потенціалу району як туристичної дестинації, а також такі методи, як порівняльно-географічний, статистичний, узагальнення та систематизації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Усвідомлюючи пріоритетність туристичної галузі, в області швидкими темпами здійснюється її розвиток, проводиться модернізація інфраструктурних та реставрація туристичних об'єктів. Водночас, відбувається удосконалення системи обслуговування та розробка нових туристичних маршрутів. Це дасть змогу за короткий період значно підвищити потенційні можливості туристичної галузі, вивести її на провідне місце в економіці краю. Одним із привабливих у цьому плані є Камінь-Каширський район, багатий пам'ятками історико-культурної спадщини та природно-ресурсним потенціалом.

Відповідно до теорії центральних місць В. Кристаллера та А. Льюша Камінь-Каширський район можна віднести до периферійних регіонів, для яких характерні важка транспортна доступність, відсутність комфортабельних засобів розміщення, тоді як вони мають специфічні рекреаційні ресурси для розвитку нетрадиційних видів туризму [6].

Камінь-Каширський район розміщений у північно-східній частині Волинської області, займає площу у 1749 тис. км². В адміністративному відношенні він включає 65 населених пунктів, у тому числі одне місто (Камінь-Каширський) та 64 сільських населених пунктів. Він межує з Ковельським, Ратнівським, Маневіцьким, Любешівським та Старовижівським районами.

Станом на 2018 р. у районі проживає 64,2 тис. осіб. При цьому сільське населення становить 51,5 тис. осіб (80,2 % від загальної кількості), міське – 20,0 тис. осіб (19,8 %) [1]. У всіх сферах економічної діяльності зайнято 6,4 тис. осіб. Із них у сфері нематеріального виробництва зайнято 3,5 тис. осіб (51,7 %), у промисловості – 0,8 тис. осіб (11,3 %), у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві – 1,1 тис. осіб (15,8 %), у торгівлі – 0,5 тис. осіб (7,3 %), у державному управлінні – 0,5 тис. осіб (8,0 %), інших галузях – 0,4 тис. осіб (5,9 %).

Камінь-Каширщина багата природно-ресурсним туристичним потенціалом: лісовими, мисливськими, природно-заповідними рекреаційними ресурсами, тут присутня велика кількість об'єктів культурної спадщини.

Із загальної площі району на землі природоохоронного призначення припадає 13 808,82 га, рекреаційного призначення – 139,40 га, історико-культурного призначення – 5,46 га. Площа мисливських угідь району становить 144,2 тис. га [1]. Ліси займають близько 48 тис. га (33,9 %

площі району). Лісові рекреаційні ресурси представлені переважно хвойними породами з домішкою дуба, які, як відомо, є найбільш цінними в рекреаційному відношенні. Потенціал фауністичних ресурсів визначається наявністю цінних видів лікувальних трав та дикорослих ягід. Місцеві ліси багаті на чорницю, малину, ожину, лохину.

За даними Управління екології та природних ресурсів Волинської обласної державної адміністрації, в межах Камінь-Каширського району знаходиться 42 території та природоохоронні об'єкти загальною площею 12 258,82 га. Вони належать до двох категорій природно-заповідного фонду (ПЗФ) – заказників і пам'яток природи загальнодержавного та місцевого значення. Відсоток заповідності становить 7%. із них 99,5% – заказники, 0,5% – пам'ятки природи (статус загальнодержавного мають 32,8%, місцевого 67,2%). У районі розміщені 33 заказники, зокрема вісім ландшафтних, п'ять лісових, дев'ять ботанічних, десять гідрологічних та один загальнозоологічний. Статус загальнодержавного мають ландшафтний заказник «Стохід» (площею 4420,0 га) та ботанічний заказник «Вутвицький» (50,0 га). На цій території представлені п'ять ботанічних пам'яток природи, три зоологічних та гідрологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Озеро Добре» (46,0 га).

За даними Управління культури, з питань релігії та національностей ОДА, на території Камінь-Каширщини розташовано 77 об'єктів історико-культурної спадщини, яка включає 47 пам'яток історії та культури, 19 пам'яток архітектури та містобудування та 11 пам'яток археології. Візитною картою району залишаються народні промисли – ткацтво (м. Камінь-Каширський, села Хотешів, Нуйно, Личини, Великий Обзир) та столярство (м. Камінь-Каширський). Найбільша насиченість історико-культурними туристичними ресурсами характерна для районного центру.

Туристичною атракцією в перспективі може стати вузькоколійна залізниця, яка сполучала Камінь-Каширський у 30-х рр. ХХ ст. з Пінськом, у 1940-х рр. – із Любешовом. Окрім того, на території району ще з кінця ХІХ ст. була заснована приватна єврейська вузькоколія, якою возили ліс до Ковеля.

Камінь-Каширський район є складовою частиною Північного туристсько-інфраструктурного району [3]. За інформацією Департаменту економіки та європейської інтеграції Волинської ОДА, засобами тимчасового розміщення є готель «Турія» (м. Камінь-Каширський), дві бази відпочинку, одна агросадиба. Відтак, коефіцієнт забезпеченості засобами тимчасового розміщення є пересічним показником по області й складає 0,49 од./км², чим істотно поступається Шацькому (10,54 од./км²), Луцькому (1,23 од./км²) та Ківерцівському (0,71 од./км²) районам.

Для удосконалення цієї підсистеми туристичної інфраструктури варто збільшити кількість закладів готельного господарства вздовж основних транспортних шляхів та у віддалених населених пунктах сільської місцевості. Вони повинні містити стандартний набір послуг, враховувати потреби людей з особливими потребами, бути доступними для соціального сегменту іноземних туристів. Дієвим заходом може стати створення додаткових засобів розміщення (особливо поблизу шляхів сполучення) на зразок мотелів, кемпінгів, молодіжних таборів, агросадиб.

Коефіцієнт забезпеченості закладами харчування становить 3,77 од./км² та є істотно нижчим, порівняно з Луцьким (23,74 од./км²), Іваничівським (10,23 од./км²) та Горохівським (6,95 од./км²) районами [1]. Ресторанне господарство нараховує 66 одиниць, з яких: один ресторан на 104 місця, два кафе на 136 місць, 12 барів на 384 місця, 51 їдальня на 3628 місць. Мережа підприємств ресторанного господарства є досить розгалуженою, хоча значна частина об'єктів (особливо у сільській місцевості) має застарілу матеріально-технічну базу. В оптимізації цієї підсистеми варто дотримуватися тенденції до ребрендингу за євразразком застарілих закладів (їдальень, буфетів, закусточних) у альтернативні заклади (паби, фаст-фуди, піцерії, нічні клуби тощо). Одночасно слід контролювати кількість однотипних закладів у різних сільських громадах аби вони створювали нормальне конкурентне середовище в галузі та забезпечували надання населенню відповідних послуг із харчування.

До закладів дозвілля і розваг району належать 24 будинки культури, 24 клуби, 48 бібліотек та Камінь-Каширський народний краєзнавчий музей. Коефіцієнт забезпеченості закладами цього типу середній по області (5,51 од./км²). Бібліотечний фонд налічує 745 книг на 100 осіб, що теж є посереднім показником. Ця підсистема туристичної інфраструктури є слабкою ланкою. В районі виникла потреба модернізації, повної або часткової реконструкції відповідних об'єктів, заміни їх

матеріальної бази. Існує проблема пошуку нових форм їх функціонування з урахуванням сучасного прогресу з одночасним збереженням традиційних видів дозвілєвої діяльності, використання інноваційних для сільської місцевості форм дозвілля, що дасть змогу адаптуватися до нових умов соціального середовища. У процесі передачі повноважень на місця, кожна сільська громада повинна визначити основні пріоритети культурного розвитку своїх територій, що дало б змогу зосередити наявні у громаді ресурси на розвиток конкретного виду діяльності, удосконалити її інфраструктурне та рекламно-інформаційне забезпечення, що, у свою чергу, сприятиме залученню додаткових потоків туристів.

Коефіцієнт забезпеченості торговельними закладами високий і становить пересічно 5,27 од./км². Більший він лише у Любешівському (12,89 од./км²), Горохівському (11,41 од./км²) та Ківерцівському (10,18 од./км²) районах області. При цьому, обслуговування здійснює 92 торговельних підприємства. Система торгівлі району повинна бути удосконалена й прямо спиратися на потреби місцевого населення та туристів.

Сфера побуту охоплює 41 підприємство: перукарні, комбінати побутового обслуговування, фотоательє, хімчистка, ательє з пошиття одягу, майстерні з ремонту взуття та ремонту мобільних телефонів тощо. Коефіцієнт забезпеченості такими закладами становить 2,34 од./км².

Систему банківського обслуговування району формують дев'ять відділень та філій банків. Найбільша мережа фінансових установ є у ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль» (м. Камінь-Каширський). Коефіцієнт забезпеченості цими закладами становить 0,07 од./км². Це є досить низький показник, порівняно з Луцьким (19,72 од./км²), Ковельським (3,02 од./км²), Володимир-Волинським (2,41 од./км²) та Горохівським (1,43 од./км²) районами. Страхування забезпечується державним оператором ринку НАСК «Оранта» (м. Камінь-Каширський). Для залучення більшої кількості туристів, слід створити передумови для розширення мережі банкоматів та терміналів у селах району.

Транспортна мережа району має розгалужену сітку автодоріг та залізниці. У районі функціонує чотири автозаправні станції (0,17 од./км²), три розташовані у м. Камінь-Каширський та одна у с. Підцир'я та дві станції технічного обслуговування автомобілів (0,01 од./км²), розміщені у цих же населених пунктах.

За матеріалами Служби автомобільних доріг у Волинській області станом на 01.01.2017 р. їх загальна протяжність складає 352,8 км. Із них на дороги державного значення припадає 102,4 км (із твердим покриттям 102,4 км або 100 %), а на дороги місцевого значення – 250,4 км (із твердим покриттям 242,8 км або 96,9 %). Дороги державного значення – це регіональні (16,4 км) та територіальні (86,0 км), що повністю забезпечені твердим покриттям. Дороги місцевого значення – це обласні (82,4 км) та районні (168,0 км) автошляхи з твердим покриттям, відповідно 81,0 км і 161,6 км, або 98,3 % і 96,2 % відповідно. Протяжність залізничного полотна становить 32,33 км. Коефіцієнт забезпеченості транспортної доступності складає 0,20 км/км².

Зв'язок забезпечується 35 поштовими відділеннями УДППЗ «Укрпошта», чотирма відділенням «Нової пошти» (м. Камінь-Каширський), сервісного центру ПАТ «Укртелеком» та операторами мобільного зв'язку компаній ПрАТ «МТС Україна» та ЛФ ПрАТ «Київстар» (м. Камінь-Каширський).

Проблемними питаннями, що постають у розвитку галузі туризму, є нерівномірне забезпечення інфраструктурними об'єктами відповідного рівня по території району та інформаційне забезпечення найбільш привабливих для відвідування туристами об'єктів культурної спадщини та природно-заповідного фонду; недостатній розвиток сільського зеленого туризму у віддалених населених пунктах; слабе забезпечення поширення інформації про туристично-рекреаційні можливості, мала кількість засобів розміщення та ресторанного господарства, низькі темпи ребрендингу об'єктів ресторанного господарства, недосконала система сфери розваг та зв'язку.

Для оптимізації туристичної інфраструктури необхідно: залучення інвестицій для подальшого розвитку туристичної галузі, підготовка висококваліфікованих кадрів, нарощування обсягів туристичних послуг, ефективної рекламно-інформаційної діяльності варто розробити та втілити довготривалу Стратегію розвитку туристичної галузі району.

Дослідження туристичної інфраструктури Камінь-Каширського району відкриває нові можливості для прогнозування її розвитку та формування нових напрямків використання рекреаційних і туристичних ресурсів.

Висновки. Ступінь сформованості туристичної інфраструктури району є значною, хоча в кожній без винятку ланці є проблемні питання, що потребують окремого комплексного підходу щодо вдосконалення, реформування та розбудови інфраструктури обслуговування туристів на належному європейському рівні. Однак, проведення першочергових заходів із реконструкції об'єктів туризму та модернізації його інфраструктури дасть змогу залучити більшу кількість туристів у досліджуваний район і покращити соціально-економічну ситуацію районі.

Джерела та література

1. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>
2. Єрко І. В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної інфраструктури Волинської області / І. В. Єрко, А. В. Єрко // Географія та туризм : наук. зб. / ред. кол. : Я. Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К. : Альфа-Пік, 2012. – Вип. 21 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk21/v2113.pdf>
3. Олійник Я. Б. Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області : монографія / Я. Б. Олійник, І. В. Єрко. – Луцьк, 2014. – 164 с.
4. Просторово-територіальні особливості розміщення природних та історико-культурних об'єктів вздовж основних елементів транспортної інфраструктури Волині / З. К. Карпюк, Р. Є. Качаровський, О. В. Антипюк, Л. К. Колошко // International Scientific and Practical Conference «WORLD SCIENCE». – 2016. – № 1 (5). – Vol. 5. – January. – P. 80–88.
5. Черчик Л. Сучасний стан туристично-рекреаційного комплексу Волинської області : монографія. Ч. 2 / Л. Черчик, О. Міщенко, І. Єрко. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 154 с.
6. Yavorska V. Periodization of the studies of territorial organization of recreation and tourism / V. Yavorska, I. Nevko, V. Sych, K. Kolomiyets // Journal of Geology, Geography and Geocology. – 2018. – Vol. 27. – № 3. – P. 520–528.

References

1. Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>
2. Ierko I. V. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku turystychnoi infrastruktury Volynskoi oblasti / I. V. Yerko, A. V. Yerko // Neohrafiia ta turyzm : nauk. zb. / red. kol. : Ya. B. Oliinyk (vidp. red.) ta in. – K. : Alfa-Pik, 2012. – Vyp. 21 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk21/v2113.pdf>
3. Oliinyk Ya. B. Suspilno-heohrafichne doslidzhennia turystychnoi infrastruktury Volynskoi oblasti : monohrafiia / Ya. B. Oliinyk, I. V. Yerko. – Lutsk, 2014. – 164 s.
4. Prostorovo-terytorialni osoblyvosti rozmishchennia pryrodnykh ta istoryko-kulturnykh obiektiv vzdovzh osnovnykh elementiv transportnoi infrastruktury Volyni / Z. K. Karpiuk, R. Ye. Kacharovskiy, O. V. Antypiuk, L. K. Koloshko // International Scientific and Practical Conference «WORLD SCIENCE». – 2016. – № 1 (5). – Vol. 5. – January. – P. 80–88.
5. Cherchik L. Suchasnyi stan turystychno-rekreasiinoho kompleksu Volynskoi oblasti : monohrafiia. Ch. 2 / L. Cherchik, O. Mishchenko, I. Yerko. – Lutsk : Shkhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2014. – 154 s.
6. Yavorska V. Periodization of the studies of territorial organization of recreation and tourism / V. Yavorska, I. Nevko, V. Sych, K. Kolomiyets // Journal of Geology, Geography and Geocology. – 2018. – Vol. 27. – № 3. – P. 520–528.

Чир Надежда, Ерко Ирина, Качаровский Роман. Перспективы развития туристической инфраструктуры Камень-Каширского района Волынской области. Исследован вопрос туристической привлекательности Камень-Каширского района Волынской области. Проанализированы исследования публикаций украинских ученых по вопросу развития туристической инфраструктуры. Охарактеризованы обществено-географическое положение административного района. Осуществлен системный анализ имеющегося природно-ресурсного потенциала и историко-культурного наследия. Проанализированы возможности функционирования и развития туристической инфраструктуры Камень-Каширского района как одного из основных элементов повышения туристической привлекательности. Исследовано современное

состояние элементов туристической инфраструктуры административного района, включающих заведения размещения, питания, досуга и бытового обслуживания, транспортной инфраструктуры, связи и информационного обеспечения. Определены основные проблемы структурных элементов туристической инфраструктуры, а также предложены возможные пути их решения. Определены первоочередные меры оптимизации туристической инфраструктуры района. Сделаны выводы относительно проблем и перспектив развития туристической инфраструктуры Камень-Каширского района.

Ключевые слова: туризм, туристическая привлекательность территории, туристическая инфраструктура, Камень-Каширский район, Волынская область, элементы туристической инфраструктуры.

Chyr Nadia, Yerko Iryna, Kacharovsky Roman. Prospects for the Development of Tourism Infrastructure of the Kamin-Kashyrskiy District of the Volyn Region. The issue of tourist attractiveness of the Kamin-Kashyrskiy district of the Volyn region was investigated. The research of publications of Ukrainian scientists on the development of tourism infrastructure were analyzed. The socio-geographical position of the administrative district was characterized. A systematic analysis of the existing natural resource potential and historical and cultural heritage were carried out. The possibilities of the functioning and development of tourism infrastructure of the Kamin-Kashyrskiy district as one of the main elements of increasing tourist attractiveness was analyzed. The current state of the elements of the tourism infrastructure of the administrative district, including accommodation, catering, leisure and consumer services, transport infrastructure, communications and information support, were investigated. The main problems of the structural elements of the tourism infrastructure are identified, and possible solutions were proposed. Priority measures to optimize the tourism infrastructure of the area has been identified. Conclusions regarding the problems and prospects for the development of the tourism infrastructure of Kamin-Kashyrskiy district were held.

Key words: tourism, tourist attraction of the territory, tourism infrastructure, Kamin-Kashyrskiy district, Volyn region, tourism infrastructure elements.